

Снимки на лисици в София бяха публикувани наскоро в медиите. Нормално ли е да срещаме хищника в града? На този въпрос търсим отговор от проф. Николай Спасов от Националния природонаучен музей при БАН. Оказва се, че присъствието на лисици в столицата не учудва специалиста.

Зина СОКОЛОВА

Животните са много пластични и умеят да се приспособяват лесно към човешката среда — казва ученият. — Такива примери имаме много. Навремето моят колега, орнитологът проф. Димитър Нанкинов беше написал дебела книга за птиците на София, защото в града има голям брой видове птици. Те обаче не са постоянно едни и същи, защото се променят условията. Спомням си например, когато бях дете, на площад „Славейков“ имаше периоди, в които върху дръвчетата се събираха толкова много врабчета, че човек не можеше да чака на спирката за трамвая, защото сяха да го „нацвкват“, както се казва.“

Професорът разказва, че е виждал учудващи животински екземпляри в София. В колекциите на Музея например има череп и кожа на пъстър пор. А европейският пъстър пор е животно, което в момента е в световната Червена книга. Хванат бил край Министерския съвет, където беше и ЦУМ. Това може да се обясни с факта, че през 50-те години на миналия век животът в центъра е бил доста по-спокоен. Сега едва ли можем да видим този вид в София, но ученият лично е виждал белки.

„През 90-те години видях по снега върху покрива на Музея дияра на белка — спомня си Николай Спасов. — Казах си да, следите са от белка. И може би месец-два след това, като излизах по тъмно от входа на Института, беше отворена вратата и виждам как едно животно се вдига на задните си лапи. То не ме виждаше, но усещаше, че някой идва. И това беше белка. Още месец-два по-късно две белки се сбиха точно на спирката на тролея пред музея. Така че животните умеят да се приспособяват. Преди една-две години ми изпратиха снимка на чакал в София, което е доста по-учудващо от лисицата.“

Чакалът е сниман до една боклукчийска кофа. Бил е доста охранен и явно добре е преживявал в градски условия. Професорът предполага, че може би животното не е живеещо изцяло в града. Но явно е обичало да гастролира тук. Николай Спасов си спомня как на един симпозиум пред участниците прожектират филм за фауната на Чикаго. Авторите снимали в градска среда американски койот, който живеел в парковете на града и нощем ходел по улиците и навестявал мазетата на хората. А това е вид, за който човек не би казал, че може да се срещне в такъв голям град. Така че намирането на лисици в София не е нещо изключително.

Вярно е и това, че днешните лисици са променили поведението си, или по-скоро променило се е отношението към тях. Една от причините те да се размножават по-необезпокоявани отпреди, е, че вече буквално са „демоде“ — кожата им вече не са така интересни. И ловците губят интерес към тях, защото не се котират на пазара. Никой вече не носи така модните през 50-те и 60-те години на миналия век палта или яки от лисичи кожи, на някои от които се вижда дори препарираната глава на животното. Заради това лисиците са били преследвани и по тази причина се научават да бягат от хората. И наистина, да види човек в града лисица, навремето е било абсурдно.

„Но още преди 7–8 години моя позната ми каза, че е била някъде на хотел в полите на Пирин — разказва проф. Спасов. — Там редовно идвала лисица, която се научила да яде почти от ръката ѝ. В София съм чувал за лисици, които са съвсем спокойни, защото никой не ги преследва. В английските паркове това отдавна е така и там лисиците си живеят, а хората

им дават храна.“

Според професора днес младите хора и децата по-скоро биха ѝ се радвали, а тя може да очарова хората. Но при всички случаи не трябва да се подценява, тъй като е диво животно. И не трябва да се поощряват децата да се доближават и да ѝ дават храна, защото тя има светкавичен рефлекс и може да захване нечия ръка. Ученият е убеден, че е по-скоро положителен фактът, че лисиците вече могат да живеят спокойно и в градска среда.

И ако никой вече не преследва лисиците, не така стои въпросът с вълците, казва проф. Спасов, който е специалист по хищниците. Те продължават да бъдат убивани, защото хищникът нанася щети както на дивеча, така и на домашните животни, които се гледат на открито. По тази причина, въпреки че вече съществува план за действие за опазване на вълка, той продължава да е ловно животно. През лятото вълците рядко биват убивани, защото ловът на вълци не е лесен, а тогава те отглеждат малките си и са по-потайни. Това става обикновено при хайките зимно време. Така или иначе, вълкът е преследван, убиван, но числеността му в България е постоянна и не е малка. Тоест, въпреки че не може да се каже какъв приблизително е техният брой, той е разпространен навсякъде, където има добри условия за него, така че няма опасност в момента от изчезването му. В Европа също вече не е застрашен, макар че е имало години, в които е бил на ръба, с изключение на северните територии.

„Това е едно наистина красиво, интелигентно и силно животно. То е било тотем и на индианци, и на други племена, европейски и азиатски“, отбелязва ученият.

Диви животни на гости в града

Горските обитатели са много пластични и се приспособяват лесно към човешката среда, казва проф. Николай Спасов от Природонаучния музей

В момента проф. Спасов работи със свой колега от САЩ върху най-древните пуми, на около 5 милиона години. А с други двама колеги от Швейцария и Испания изследва най-древните рисове в света, на повече от 4 милиона години. Открити са при разкопки в Армения. С професор Маглен Бьоме от Германия проучват фауната на едно палеонтологично находище от България, което е най-богатото плиоценско находище на Балканите, а вероятно и в Европа.

Ученият подготвя и разкопките в Чирпанско, където се очакват нови находки на първите изправени същества.

„Това беше голямата новина от наша страна след десетгодишно изследване“, казва накрая проф. Спасов.

търсене на храна.

Навремето животните са отглеждани с помощта на кучета пазачи, имало е овчари, а мечките са се държали настрана. Сега те влизат понякога дори денем в планинските села. Усещат, че е спокойно, че няма грозяща ги опасност. И биха могли напролет, когато търсят храна, или пък наесен, когато трябва да натрупат нужната кафява мастна тъкан, за да заспят, да навлизат в населени места.

Затова в планината, където могат да обитават мечки, човек трябва да шуми, когато се движи по пътеката. За да може мечката да го усети първа и да се скрие.

А климатичните промени как им действат?

„Аз по принцип съм скептично настроен към това, че има някакви много резки промени в поведението на вида, и все пак такива като че ли се наблюдават — казва професорът. — Защото и преди мъжките мечки често пъти не спяха зимно време или пък имат кратък временен зимен сън и се събуждат. Но сега вече могат да се видят следи на мечка с малкото ѝ още през януари в снега, което вече е учудващо. Промените в климата водят до това мечката да заспива по-късно, за по-кратко време и може да си търси храна по-дълго време. Когато е по-топло, не се задейства физиологията, която ги кара да заспят зимно време.“

Николай Спасов разказва за свое преживяване, свързано с мечки и с едно кално езеро в Азербайджан по време на експедиция преди седем-осем години. Той и колегите му се придвижват в изключително суха планина в северната част на страната. В нея почти няма източници на вода, но участниците в експедицията намират малко езерце в полите на планината. Мястото е посещавано от мечки, които слизат вечер за водопой.

„Там преброих толкова много мечки следи на толкова много индивиди, колкото никъде не съм виждал у нас, дори взети накуп. Опитвайки се да измеря следите на малкото мече, затънах в калта, та едва се измъкнах оттам. Затънах почти до кръста. На пръв поглед се движиш върху калната повърхност, но без да усетиш, попадаш в капан. Усетих, че вече поддава, но реших да се протегна, за да измеря една следа на малко мече, забравяйки, че аз тежа все пак повече от него. Измъкнах се и целият в кал, се прибрах до джипа. Ние бяхме няколко човека, трима българи, но в този момент бях останал сам, далеч от другите. Доста опасно си беше.“

Неслучайно една от най-красивите породи кучета е вълчатата порода. Всички знаят, че кучето е произлязло от вълка, и генетичните изследвания потвърждават този факт.

„Мечката е хищник по своя произход. Това, че вторично се е приспособила към растителна храна, не означава, че не може да бъде и хищник — казва ученият. — Има мечки, които напролет, когато излязат и са по-гладни и нямат нужната храна, могат да убият животно. Дори знам за мечоци, специализирали се да ловят диви свине.“

Мечката може да бъде опасна и за човека, разбира се, в определени ситуации.

През май т.г. в медиите излизат съобщения за загинал турист при неизяснени обстоятелства. Смята се, че човекът е убит от мечка.

„Аз не съм имал достъп до конкретните данни и затова не мога да кажа дали това е така — твърди проф. Спасов. — Но това, което ми се струва, че трябва да бъде направено, е веднага да се потърсят следи наоколо.“

Това не се случва може би защото същата вечер завалява и силен дъжд. Мечката е особено опасна, когато е с малко мече и бива изненадана. В повечето случаи не напада, за да убие, а за да елиминира опасността. Популацията на мечките, макар че вероятно е по-ниска от тази през 80-те години, в момента изглежда стабилна. Те обитават всички диви планински пространства. Много се говори за това, че напоследък влизат в населени места. Причината може съвсем да не е свързана с увеличаване на числеността им. В планинските села, където числеността на хората рязко е намаляла, както и човешките дейности в околностите им, мечката губи страх и може да навлиза в